

Відгук отримався

31.10.2023р.

Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.044

Хоружий (С. С. Хоружий)

Голові спеціалізованої вченої ради

ДФ 26.133.044

у Київському університеті імені Бориса Грінченка

доктору педагогічних наук, професору,

завідувачу кафедри освітології та психолого-
педагогічних наук

Факультету педагогічної освіти

Хоружій Людмилі Леонідівні

ВІДГУК

офіційного опонента

Овчаренко Наталії Анатоліївни

професора кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної

підготовки Факультету мистецтв

Криворізького державного педагогічного університету

про дисертацію

Лимаренка Валерія Ігоровича «Формування методичної

компетентності майбутнього керівника вокальної ансамблю на засадах

ед'ютейнменту»

подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01

Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дослідження.

Важливість модернізації сучасної вищої мистецької освіти та приведення її у відповідність до сучасного рівня розвитку європейського освітнього простору зумовлює необхідність вирішення нових завдань професійної підготовки і набуття конкурентоздатності фахівців музично-педагогічної галузі, на чому наголошено в чинному законодавстві України, як: Закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014); Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004). Серед особливо пріоритетних напрямів підготовки сучасних фахівців-музикантів у загальноєвропейському контексті є зростання їх методичної компетентності як основи майбутньої професійної діяльності. Тому, підготовка майбутнього керівника вокального ансамблю в сучасних умовах модернізації й оптимізації системи вищої освіти, на слухну

думку автора дисертації, потребує нових концептуальних підходів, що передбачає оновлення змісту, форм і методів роботи.

Актуальність цілеспрямованого дослідження проблеми формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту засвідчують виявлені Лимаренко Валерієм Ігоровичем суперечності, зокрема: між наявністю значного масиву наукових розвідок із проблеми формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю та реальним рівнем сформованості в нього фахових компетентностей на засадах ед'ютейнменту. Підтвердженням важливості вирішення наукової проблеми є те, що дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри музикознавства та музичної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті» (реєстраційний номер 0116U003993). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 1 від 24.01.2019 р.), уточнено на засіданні Вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол №3 від 27.04.2023р.).

Тому тема дисертаційної роботи **«Формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту»** набирає особливого значення і є актуальною, що підтверджується її ґрунтовним теоретичним, методологічним та емпіричним наповненням, впровадженням результатів в освітній процес українських закладів вищої освіти, а також апробацією на вітчизняних, зарубіжних наукових заходах.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз дисертаційної роботи В. І. Лимаренко засвідчив, що здійснене дослідження окресленої проблеми є цілісним і системним. Науковий апарат

дослідження сформульовано професійно і коректно. Мета дослідження (теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка змістово-методичного забезпечення формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту) конкретизується через виконання п'ятих завдань, які послідовно реалізуються упродовж усього дослідження на засадах авторської концепції. Для досягнення мети дослідження здобувачем запропоновано три групи методів – теоретичних (аналіз, систематизація й узагальнення психолого-педагогічної літератури), емпіричних (спостереження, бесіда, оцінювання, анкетування, педагогічний експеримент) і статистичних (критерій χ^2). Дисертація концептуально цілісна та складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (244 найменування, з них 41 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 265 сторінок, з них – 203 основного тексту. Ілюстративний матеріал подано у 15 таблицях та 2 рисунках. Обґрунтованість сформульованих у дисертації положень забезпечується різноманітністю джерельної бази, яка містить джерела загальнопедагогічного, методичного, психологічного, мистецтвознавчого спрямування.

В *анотації* до дисертації здобувачем відображено загальні результати дослідження теоретичних основ формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту, змістово-методичного забезпечення та дослідно-експериментальної перевірки ефективності формування зазначеного явища; наукову новизну та практичне значення здійсненого дослідження.

Результати дослідження *першого і другого завдань* розкрито в першому розділі дисертації «Теоретичні основи формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту». У розділі успішно проаналізовано стан дослідженості проблеми формування методичної компетентності майбутнього керівника

вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту. Обґрунтовані наукові положення базуються на детальному аналізі проблеми в теорії та методиці мистецької освіти, численних педагогічних, психологічних і мистецтвознавчих наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Результати їх опрацювання показали високий рівень наукової компетентності дисертанта, власне бачення досліджуваної проблеми, наукову й професійну етичність.

Аналіз дисертаційної роботи дає підстави стверджувати про науковість й системність понятійно-категоріального апарату, оскільки вивчено й узагальнено сутність понять «компетентність», «професійна компетентність», «методична компетентність» дотичної категорії «методична підготовка», психологічних дефініцій «особистість» та «воля» у дискурсі педагогічних і психологічних праць (п. 1.1.). Вивчення наукових праць дало змогу здобувачу обґрунтувати положення щодо змісту методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю, яка розглядається як інтегрована якість особистості, що виявляється як здатність успішно здійснювати багатофункціональну музично-творчу і сценічно-виконавську діяльність, що містить мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, комунікативно-ігровий та діяльнісно-творчий структурні компоненти (п. 1.2.).

Важливим для теорії і практики формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю вважаємо окреслені дисертантом функції керівника вокального колективу, а саме: творчу, мультимедійну, адміністративну та комунікативну (с. 43). У науковій праці доцільно акцентовано увагу на важливості знань принципів добору репертуару для вокального колективу, методики роботи над унісоном та єдиним тембровим забарвленням голосів у партіях, роботи над вертикальним строем, динамічною гнучкістю ансамблю; методики аранжування творів для вокальних ансамблів різного виконавського складу, методики роботи над вокальним твором та інтерпретації виконуваного твору й сценічно-виконавської діяльності тощо.

До інноваційних наукових здобутків В. І. Лимаренка слід віднести і виявлення сутності явища ед'ютейнменту у формуванні методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю, яке вважається особливим типом організації діяльності, що ґрунтується на творчій зацікавленості та формуванні інтересу до музичної діяльності з отриманням задоволення від процесу застосування альтернативних розважально-ігрових форм у композиційній побудові сценічно-концертних виступів та використанням «хмарних технологій» і цифрових сервісів у музично-творчій та сценічно-виконавській діяльності. Автором роботи визначено та глибоко обґрунтовано засади (ключові положення) ед'ютейнменту, який є педагогічною інновацією, що полягає в одночасному освітньому процесі та глибинному захопленні проблемою, отримання задоволення й утримання стійкого інтересу з використанням матеріальних, дидактичних і цифрових ресурсів; гейміфікацією освітнього процесу з її функціями – підвищення ефективності освіти або роботи, направлення людської поведінки на подолання психологічних бар'єрів, спрямовування ігрових завдань на розв'язання проблемних ситуацій; диференціацією понять «освітня розвага» та «розвага в освіті».

Висновки до першого розділу представлено дисертантом на основі широкого комплексного аналізу психолого-педагогічних, мистецтвознавчих, вокально-методичних джерел; аналізу навчальних програм, підручників, посібників; використанні методів аналізу, систематизації й узагальнення наукової літератури. Вони у повній мірою розкривають результати поставлених здобувачем першого і другого завдань.

Згідно успішно виконаного *третього й четвертого завдань* дослідження, що відображено у розділі 2 дисертації «Змістово-методичне забезпечення формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту», відмітимо високий рівень обґрунтування автором роботи критеріїв, показників та рівнів сформованості методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю.

Критерії сформованості методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю, а саме: спонукально-регулятивний, інформаційно-пізнавальний, комунікативно-евристичний, операційно-творчий критерії – визначено відповідно до змісту й характеру регламентованих освітньо-кваліфікаційною характеристикою функцій і типових задач, а також компонентів структури досліджуваного явища визначено (с. 79).

Ціннісним ядром роботи є змістово-методичне забезпечення формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту, методологічну основу якого складають визначені здобувачем наукові підходи (аксіологічний, синергетичний, компетентнісний, культурологічний, міждисциплінарний) та принципи (науковості, систематичності та послідовності, доступності та індивідуалізації, наочності та емоційності, евристичності, поєднання ігрової та неігрової діяльності). Обґрунтоване здобувачем змістово-методичне забезпечення включає: форми організації формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю (колективну роботу, групову роботу, індивідуальну роботу, самостійну роботу); ефективні групи методів формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю: ігрові, неігрові та методи роботи, що можуть належати як до ігрової, так і до неігрової групи); сучасні засоби навчання (вербальні й словесні, навчально-наочні посібники, цифрові засоби навчання).

Особливого схвалення заслуговують запропоновані дослідником взаємозумовлені педагогічні умови, що забезпечують цілеспрямованість і системність формування зазначеного явища, як: стимулювання мотивації до використання ед'ютейнменту у процесі формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю; цифровізація освітнього процесу з наявним методичним забезпеченням та хмарними сервісами, забезпечення фахової комунікації майбутнього керівника вокального ансамблю засобом використання соціальних мереж; активізація

самостійної роботи майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту.

Позитивно відмітимо обґрунтованість висновків до другого розділу, що концентрують результати цілісної й системної розробки змістово-методичного забезпечення формування досліджуваного явища.

Здійснення *п'яте завдання* потребувало експериментальної перевірки ефективності змістово-методичного забезпечення формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту. У дисертації представлено детальний аналіз перебігу експериментальної перевірки та її результатів, усі етапи якої детально описано у тексті третього розділу «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту». Ретельно відібрані дослідником діагностичні методики, статистичні методи сприяли достовірності експерименту й вірогідності його результатів та доведенню ефективності формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту.

Висновки до розділу 3 відображають результати перевірки ефективності змістово-методичних засад формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту у три етапи. У цілому, у загальних висновках обґрунтовано й узагальнено подано динаміку вирішення проблем дослідження відповідно поставленим у дисертації завданням, яка підтверджує дієвість розроблених педагогічних умов та ефективність формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту. Результати дослідження було апробовано здобувачем у процесі виступів і обговорень на численних науково-методичних і науково-практичних заходах міжнародного (15 доповідей) та всеукраїнського (2 доповіді) рівнів.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна отриманих у ході дослідження результатів є незаперечною і полягає в тому, що, дійсно, вперше обґрунтовано й розроблено сутність і структуру методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю, яка включає такі структурні компоненти, як: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, комунікативно-ігровий, діяльнісно-творчий; визначено сутність поняття «ед'ютейнмент»; розроблено методичку діагностування рівнів сформованості методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю з використанням спонукально-регулятивного, інформаційно-пізнавального, комунікативно-евристичного, операційно-творчого критеріїв, змістово-методичне забезпечення (принципи, форми, методи, засоби та педагогічні умови) формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту та процедуру його впровадження.

Інноваційним науковим надбанням здійсненого дослідження є і те, що уточнено сутність понять: «підготовка майбутнього керівника вокального ансамблю» й удосконалено комплекс методів і прийомів формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю. У дисертаційній роботі подальшого розвитку набули теоретичні та методичні засади формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю.

Результати дисертаційного дослідження успішно впроваджено в освітній процес чотирьох закладів вищої освіти України: Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 25/1 від 16.05.2023р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/28 від 24.06.2022р.), Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 04/537 від 23.06.2022р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (довідка № 825/24 від 21.06.2022р.).

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Отримані наукові результати дисертації відображено в 11 публікаціях автора, із них усі – одноосібні: з них 6 статей у виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України, 5 публікацій, у яких додатково відображені результати дослідження.

5. Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що розроблено діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості структурних компонентів методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю, розроблено змістово-методичне забезпечення, яке містить сценарії театралізованих, музичних, дидактичних та ділових ігор («Репертуарний ерудит», «Вгадай мелодію», «Твори українських композиторів для вокальних ансамблів», «Адаптивний рок-н-рол», «Підтримай колегу або музична естафета», «Театралізація сценічного виступу для вокального ансамблю»), що уможлиблює використання результатів дослідження у процесі фахової підготовки майбутнього керівника вокального ансамблю, зокрема під час вивчення дисциплін «Камерний ансамбль», «Естрадний вокальний ансамбль», «Постановка концертного номеру», «Майстерність актора», «Сценічна майстерність», «Хореографія», «Сольний спів», «Робота з концертмейстером над вокальним репертуаром», проходження практики (концертної (безвідривної), педагогічної (безвідривної), вокально-ансамблевої (безвідривної), а також буде доцільним для підготовки фахівців спеціальностей 025 – Музичне мистецтво та 014 Середня освіта Музичне мистецтво. Основні положення дослідження можуть бути використані викладачами мистецьких спеціальностей закладів вищої освіти.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

У цілому слід відзначити високий науковий рівень розробок здобувача в результаті проведених досліджень, обґрунтованість отриманих результатів та вказати на певні дискусійні положення і питання до роботи:

1. У дисертаційній роботі ґрунтовно розкрито методологічні підходи та педагогічні принципи формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнмента. Наукова праця набула б більшої значущості, якби було окреслено детермінований зв'язок між зазначеними підходами та відповідними їм принципами.

2. Автором роботи у п. 1.1. відображено складові методичної компетентності, якими має опанувати майбутній керівник вокального ансамблю (с. 43). На наш погляд, до складових зазначеної компетентності доцільно було б віднести знання і вміння працювати з вокальними колективами із врахуванням освіти (професійні, навчальні, аматорські) й манери співу (академічної, естрадної, джазової (естрадно-джазової), народної), а також – знання особливостей вокальної орфоепії різних мов.

3. У дисертації ед'ютейнмент слушно розглядається як особливий тип організації діяльності, на засадах якого ефективно формується методична компетентність майбутнього керівника вокального ансамблю. Виникає питання: «Чи доцільно керівнику колективу застосовувати ед'ютейнмент у роботі з різними типами вокальних ансамблів?»

4. З тексту дисертації недосить зрозуміло, чи існує досвід формування методичної компетентності майбутніх керівників вокальних ансамблів на засадах ед'ютейнмента в закладах мистецької освіти зарубіжних країн.

5. На с. 72 дисертації зазначається, що у процесі вивчення дисципліни «Сольний спів» під час дистанційного навчання майбутній керівник вокального ансамблю у процесі герменевтичного аналізу твору й формування виконавського образу використовує засади ед'ютейнмента.

Бажано було б конкретизувати, яким чином майбутній керівник вокального ансамблю використовує у процесі вивчення дисципліни «Сольний спів» основи ед'ютейнмента.

З аналізу тексту дисертації офіційним опонентом вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

7. Загальна оцінка дисертації

Проте зауваження і питання, що висловлені вище, мають дискусійний характер, через що не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи, що рецензується.

Дисертація «**Формування методичної компетентності майбутнього керівника вокального ансамблю на засадах ед'ютейнменту**» є завершеною науковою працею, в якій її автором, **Лимаренко Валерієм Ігоровичем**, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку теорії та методики музичної освіти.

Дисертаційна робота **Лимаренка В. І.** відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор **Лимаренко Валерій Ігорович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки
Криворізького державного педагогічного
університету

Н. А. Овчаренко